

Pavel Jungwirth

Druhá šance

Proslov na Růžovém paloučku 1. 7. 2018

Dobrý den, dámy a pánové!

Dovolte, abych se představil. Jmenuji se Pavel Jungwirth a jsem chemik. Ale nebojte se, dnes výjimečně nebudu mluvit o chemii. Maximálně o chemii mezi lidmi, ale slibuji, že to nebude odborná přednáška. Moje krátké povídání má název Druhá šance.

Začněme malou rozvíčkou. Zvedněme ruku všichni, komu je více než padesát let. Výborně. A kdo z nás si pamatuje, kde byl přesně před padesáti lety, tedy 1. července 1968? Nikdo? Proč by si to také člověk pamatoval, vždyť byl obyčejný den. Významný snad jen pro školáky tím, že začaly letní prázdniny. Dobrá a kdo z nás si pamatuje, kde byl 21. srpna 1968? To už je lepší, že? Takový osudový a tragický den se zaryje do paměti. I když také ne všem. Přiznám se, že já si na obsazení Československa armádami Varšavské smlouvy nevzpomínám s chabou výmluvou, že mi tehdy byly jen dva roky. Zato si moc dobře pamatuji jednadvacet let marasmu reálného socialismu, který po okupaci následoval.

Dámy a pánové, rád bych vás pozval na výstavu. K připomenutí událostí z roku 1968 probíhá řada akcí. Jednou z nich je putovní výstava s názvem Druhý život, která již navštívila Prahu a Zlín, v současnosti probíhá v Brně, aby se nakonec v září přesunula do Plzně. Výstavu pořádá velvyslanectví Švýcarské konfederace, která se před padesáti lety ujala více než dvaceti tisíc uprchlíků z okupovaného Československa. Na výstavě je možné si prohlédnout nádherné fotografické portréty pětadvaceti vybraných emigrantů od česko-švýcarské fotografky Iren Stehli a přečíst si o jejich „druhém životě“ ve Švýcarsku. Na fotografiích jsou prezentováni obyčejní lidé i známější osobnosti; s radostí jsem mezi nimi našel evangelického faráře a písničkáře Sváta Karáska, vyhnaného z komunistického Československa v roce 1979 v rámci akce StB Asanace.

Základní motiv, který spojuje nejen osudy lidí prezentovaných na výstavě, ale i drtivé většiny všech Čechoslováků, kteří po srpnové okupaci uprchli do Švýcarska, je, že v nové vlasti uspěli. Ať už to byl výše zmíněný Sváta Karásek, který se stal oblíbeným farářem na několika švýcarských sborech, nebo biochemik Ivan Lefkovits, zakladatel slavného imunologického ústavu v Basileji, či hokejista Jaroslav Krupička, který pomohl pozvednout švýcarský hokej na světovou úroveň. Další a další příběhy nelehkých nových začátků od nuly, končících nejen osobním úspěchem, ale i přínosem pro celou společnost. Zlaté české ručičky a hlavičky? Možná, ale především vstřícný přístup Švýcarů k nově příchozím.

Teprve na výstavě Druhý život jsem se dozvěděl, že Švýcarská konfederace dávala po okupaci všem příchozím Čechoslovákům automaticky ihned víza a pracovní povolení. Navíc v prvních měsících hradila většinu životních nákladů a například všichni studenti dostali slušné stipendium. Pomoc ale nepřicházela jen z oficiálních míst. Obyčejní Švýcaři nabízeli uprchlíkům z Československa ubytování a pomáhali jim zařadit se do nové společnosti. Nikdo nezakládal hnutí „Socialismus s lidskou tváří ve Švýcarsku nechceme“ a žádný politik se nevezl na protiimigrační vlně. Naopak obyčejní lidé spolu s politiky vystupovali na masových demonstracích v Bernu i dalších městech proti okupaci a na podporu československých uprchlíků. Idyla, že? Zvláště ve srovnání se současným Čskem, kde jako by na uprchlickou otázku byla slyšet jen jedna odpověď – ne, ne, ne. Jako bychom úplně zapomněli na pomoc, které se dostalo našim uprchlíkům nejen v osmašedesátém, ale také v osmačtyřicátém, či osmatřicátém. A také třeba po bělohorské porážce v roce 1620, což si připomínáme právě zde, na Růžovém paloučku.

V této souvislosti stojí za to připomenout, že Švýcarsko se nechovalo k uprchlíkům vždy tak vstřícně, jako k Čechoslovákům v roce 1968. V třicátých a čtyřicátých letech byla jejich imigrační politika doslova kriminální a Švýcaři se za ni dodnes stydí. Jak vzhledem k striktně odmítavé vládní politice, tak i kvůli masové popularitě německého rasistického konceptu Blut und Boden, tedy Krev a Země, zůstaly před branami Švýcarské konfederace tisíce židovských uprchlíků před nacismem. Zde si dovoluji osobní poznámku. Dnes bych vás nenudil svým projevem, kdyby v roce 1938 nezastoupilo nevstřícné Švýcarsko a další západní země daleké Chile. Byla to nakonec vzdálená jihoamerická země, která vydala mým prarodičům prchajícím před nacismem vstupní víza, a kde se také za války narodila moje matka.

Blížím se pomalu ke konci svého příběhu, takže máte právo se ptát, zda z něj plyne nějaké poučení. Odpověď zní ano a to hned tři.

Zaprvé. Někdy se k uprchlíkům a lidem v nouzi vůbec chovají hrozně i civilizovanější země než Česko. V tomto smyslu jsme se Švýcaři v dobré společnosti a není třeba nad námi hned lámat hůl.

Zadruhé. Když selžeme v pomoci potřebným, není to vždy konec světa. Je to průšvih, ale s trochou kliky to za nás dočasně vezme někdo jiný, jako to nyní udělalo Německo.

Zatřetí, a to je nejdůležitější. Chceme-li zůstat v rodině civilizovaných zemí, musíme se ze svého selhání při řešení současné uprchlické krize poučit. Pro Švýcarsko byla probuzením uprchlická vlna spojená s událostmi v Maďarsku v r. 1956. Tehdy Švýcaři definitivně zavrhli koketování s Krví a Zemí a přihlásili ke svým humanistickým tradicím, aby následně pomohli i uprchlíkům z Československa najít druhý domov.

I my v Česku při troše štěstí dostaneme druhou šanci. Zkusme se i my přihlásit k našim nejlepším tradicím. Ke Komenskému, který jako biskup jednoty bratrské pomáhal spolubratřím a sestřám, než se sám stal uprchlíkem. K Masarykovi, jenž otevřel dveře odpůrcům nacismu prchajícím z Německa. K Havlovi, který cítil povinnost pomoci civilním obětem srbské agrese ve válkou zmítané Jugoslávii. A zkusme příští uprchlickou krizi zvládnout lépe. Se soucitem, abychom účinně pomohli, a s rozumem, abychom vše zvládli bezpečně a v klidu.

Neděláme to jen pro lidi v nouzi, děláme to i pro nás samé, abychom si mohli znovu začít sami sebe vážit. Děkuji vám za pozornost!

prof. Mgr. Pavel Jungwirth, DSc.

<https://is.cuni.cz/webapps/whois2/osoba/1210075612293955/?lang=cs>

